

FAN, TA'LIM VA AMALIYOT INTEGRATSIYASI

ISSN: 2181-1776(E) | SJIF 2023: 6.907

Tuxtayev Olimjon
Xalmuradovich

*Samarqand viloyati pedagoglarni yangi metodikalarga o'rgatish
milliy markazi o'qituvchisi*

OILADA BOLALARNI MA'NAViy-AXLOQiy TARBIYALASH

Annotatsiya: Ushbu maqolada oilada bolalarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalashning mazmun mohiyati, shakl va metodlari bayon qilingan. Oilada bolalarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalashning pedagogik shartlari tahlil qilingan. oilada bolalarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalashga oid metodik tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: ma'naviy tarbiya, ahloq, tajriba, mafkura, istiqloq, izzat-ikrom, mehr-muhabbat, poydevor, adolat, vatanparvarlik, qadr-qimmat, oqibat.

Аннотация: В данной статье описаны сущность, формы и методы духовно-нравственного воспитания детей в семье. Анализируются педагогические условия духовно-нравственного воспитания детей в семье. даны методические рекомендации по духовно-нравственному воспитанию детей в семье.

Ключевые слова: духовное воспитание, нравственность, опыт, мировоззрение, независимость, уважение, любовь, основание, справедливость, патриотизм, достоинство, судьба.

Abstract: This article describes the essence, forms and methods of spiritual and moral upbringing of children in the family. Pedagogical conditions of spiritual and moral upbringing of children in the family are analyzed. methodical recommendations on spiritual and moral upbringing of children in the family are given.

Key words: spiritual education, morality, experience, ideology, independence, respect, love, foundation, justice, patriotism, dignity, destiny.

XXI asrning dastlabki yilidanoq ozod va obod Vatan, erkin va faravon hayot barpo etish – O'zbekiston xalqining milliy taraqqiyot yo'lidagi bosh g'oyasiga aylandi.

Asosiy maqsad yurt tinchligi, Vatan ravnaqi va xalq farovonligini ta'minlashga xizmat qilish, jamiyat a'zolarini, aholining barcha qatlamlarini O'zbekistonning buyuk kelajagini yaratishga safarbar etish, millati, tili va dinidan qat'iy nazar, mamlakatimizning har bir fuqarosi qalbida mustaqillik g'oyalariga sadoqat va o'zaro hurmat tuyg'usini qaror toptirish bo'lib qoldi. Albatta, milliy istiqlol mafkurasining bosh g'oyasi va uning maqsadlarini o'quvchi – yoshlar ongiga singdirishda ta'lim – tarbiya bilan bir qatorda oilaning ahamiyati beqiyosdir. Chunki, oila mafkuraviy tarbiyaning eng muhim ijtimoiy omillaridan biri hisoblanadi. Oila – jamiyat negizi bo'lib, ko'p asrlik mustahkam ma'naviy manbalarga ega.

Zero, insonning taqdiri ham, kelajakdagi yutuqlari ham, kasb tanlashi ham, axloqli – odobli bo'lishi ham oilaga bog'liqdir. Chunki, farzandlarimizning yaxshi xulqi, axloqi oilada kamol topadi.

Oilada mehr-muhabbatning ustuvorligi bolada ma'naviy-axloqiy tarbiyalashning asosini tashkil etadi. Biroq oila, o'z mazmun-mohiyatiga ko'ra har bir farzand uchun o'ziga xos xarakterli xususiyatlarga ega. Bunda o'zaro hurmat va qattiq tartib, oila a'zolarining o'z burchlari, bir-biriga nisbatan ezgulik, mehr-oqibat, yaxshi va munosib tarzda yashash, oilasining, qarindosh-urug'lari va yaqin odamlarining, qo'shnilarining omon-essonligi to'g'risida g'amxo'rlik qilish bolani ma'naviy-axloqiy tarbiyalashda muhim o'rin tutadi.

Oilada tarbiya maskani. Tarbiya uning eng muhim vazifalaridan sanaladi. Shu maskanda dunyoga kelgan farzand ota-onadan nafaqat irsiy xususiyatlarini, balki ulardagi xatti-harakat, axloq-odob, muomala qoidalarini ham o'zlashtirib boradi. Ota-ona o'rtasidagi o'zaro hurmat, mehr-oqibat, halollik, poklik, mehnatsevarlik, insonparvarlik kabi oliy maqom qadriyatlar ona suti, oila a'zolarining mehri va namunasi bilan bola xulqi, ongiga singiydi. Bolaning aqliy, axloqiy, estetik, iqtisodiy, ekologik, jismoniy, ma'naviy, gigiyenik, jinsiy tarbiyasida oila asosiy omil va vosita hisoblanadi. Bu o'rinda misoli ota-ona – san'atkor, bola – san'at asari, tarbiya jarayoni esa san'atning o'zidir.

O'zbek oilalariga xos yana boshqa xarakterli xususiyatlar ham mavjud. Ular uzoq yillar davomida shakllanib, qadriyat darajasiga ko'tarilgan va bugungi kunda ham o'z qimmatini saqlab qolmoqda. Ya'ni, bolajonlilik, serfarzandlik, mehnat taqsimotining qat'iyligi, oila byudjetining ota-ona tomonidan boshqarilishi, kichiklarning kattalarga izzat-ikromi, oila g'ururi, sha'nini himoya qilish uning har bir a'zosi uchun burchga aylanib qolganligi, tug'ilib o'sgan joyga alohida mehr-muhabbat tuyg'usini rivojlantiradi.

Oilada amalga oshiriladigan tarbiyaning mazmuni farzandlarda o'z ota-onasidan, oilasi, ajdodlari, tug'ilib o'sgan o'lkasi, Vatani, millati, xalqi, tili, dini, an'analardan g'ururlanish hissini uyg'otishdan iborat. Xullas, insonning dastlab oila sharoitida shakllanib yetiladigan barkamol ma'naviyati yuksak ma'naviyatli jamiyat barpo etishda muhim rol o'ynaydi. Ma'lumki, bola o'z tarbiyasiga ko'ra g'oyat ta'sirlanuvchan bo'ladi. Ota-onalar o'z bolalarini bilishlariga nisbatan bolalar o'z ota-onalarini yaxshiroq biladilar. Bola ilk yoshligidanoq kattalarning harakatlariga taqlid qiladi, ularning so'zlarini takrorlaydi. Kishi ulg'aygach, bolaligida ko'rgan hamma

narsani takrorlamaydi, ammo ana shu narsalarning barchasi uning qalbida, ongida o‘zidan qandaydir iz qoldirgan holda saqlanib qoladi.

Oilada bolalarni ilm olishga da’vat etish, bilimli kishilardan yaxshilik kelishiga ishonish, ularning fikrini eshitibgina qolmay, amalda unga rioya etish lozimligi haqidagi o‘g‘itlar, ilm-ma’rifat ishlari, ezgu maqsadlarni amalga oshirish muhim xususiyatlardan hisoblanadi. Chunki, inson ilm-ma’rifatli bo‘lsa, odamlarga huzur baxsh etadi. Bilimli bo‘lish bilan birga, yomon xatti-harakatlarni sodir etishdan saqlanish zurligi, manmanlik, maqtanchoqlikning zararli oqibatlari xususida nasihatlarini bayon etish oiladagi ma’naviy-axloqiy tarbiyaning asosini tashkil etadi.

Oilada bolalarni ma’naviy-axloqiy tarbiyalash xususiyatlaridan yana biri xushxulqlikdir. Bilim va hunar egasi bo‘lish, ezgulik, yaxshilik yo‘lida hamda umum manfaati uchun mehnat qilish xushxulq insonga xos fazilat hisoblanadi.

Oilada bolalarni inson shaxsi va uning qadr-qimmatini ulug‘lashga o‘rgatish, mehmondo‘stlik, do‘stlik, o‘zaro hamkorlik, mehnatga muhabbat, ilm olish va kasb-hunar egallashga nisbatan ishtiyoq va ehtiyoj, vatanparvarlik va qon-qardoshlik tuyg‘usiga ega bo‘lish, tejamkorlikning ahamiyati va isrofgarchilikning oldini olish, adolat va adolatsizlik, yaxshilik va yomonlikning oqibatlari, axloq-odob qoidalari, sihat-salomatlikni saqlashga oid o‘g‘itlar haqida ma’lumotlar berish insonni yoshlikda aniq bir maqsadga intilishga tinimsiz harakat qilish, voyaga yetganida uning rohatini, mehnati natijasini ko‘rish tushunchalarini shakllantiradi.

Ko‘rinib turibdiki, oilaning ta’lim-tarbiya borasidagi donishmandligi bola kamolotining asosini tashkil etadi.

Adabiyotlar

1. Inomova M. Oilada bolalarning ma’naviy-axloqiy tarbiyasi. T.: 1999 y.
2. Munasharov A.K. Pedagogika. T., 0 ‘qituvchi. 1996.
3. Munasharov A.K. Oila pedagogikasi. T., 0 ‘qituvchi. 2004.
4. Hasanboeva O. “Oilada ma’naviy-axloqiy tarbiya”. 2008-y.
5. Munasharov A. “Oila pedagogikasi”. “O‘qituvchi” 1994-y.